

Reparasjonsarbeid ved mistanke om vold

Hvor vanlig er det egentlig at barneverntjenesten får bekymringer som omhandler vold og fysisk mishandling av barn i hjemmet? Konsekvensene av slike meldinger er ofte akutt flytting av barnet. Hva skjer av reparasjonsarbeid etter akuttflyttinger?

Bekymringsmeldinger om vold

For at barneverntjenesten skal kunne undersøke barn og familier generelt, må det foreligge en bekymringsmelding. Bekymringsmeldinger kan komme fra alle hold. Politiet leverer flest bekymringsmeldinger, etterfulgt av barneverntjenesten. Deretter følger skole og så foreldre selv. Antallet bekymringsmeldinger har mer enn doblet seg fra 2008 og frem til i dag. Hvor går grensen før meldeplikten inntreffer? «Er du bekymret så meld ifra», er instruksjonen som unyansert og feilaktig ofte gis til skoler og barnehager etc.

Statistisk sentralbyrå (SSB) fører jevnlig statistikk, og sorterer meldingene etter årsak. Den mest vanlige årsaken til bekymring går på omsorgspersonenes manglende foreldreferdigheter, som er en upresis samlebetegnelse for mangler både på praktisk og emosjonell omsorg. Den nest hyppigste årsaken til bekymring er vold i hjemmet. Dersom man slår denne gruppen sammen med gruppen som omhandler bekymring om fysisk mishandling i hjemmet, så vil disse to til sammen bli den tilnærmet største og vanligste årsaken til at det sendes en bekymringsmelding til barneverntjenestene i Norge.

Det kan videre legges til at nesten alle bekymringene om vold i hjemmet følges opp med en undersøkelsessak fra barneverntjenesten. Det hører også med til fakta at barn fra innvandrerfamilier fra Afrika og Asia er overrepresentert ved bekymringsmeldinger, 81 pr. 1000 barn, mens norske familier utgjør 38 pr. 1000 barn (2016). Det vil si at sjansen for å få en

bekymringsmelding var mer enn dobbelt så høy om familien var av innvandrerbakgrunn enn om familien var uten innvandrerbakgrunn.

Ulike regler for oppdragervold i verden

Før jeg går inn på barneverntjenestens fremgangsmåte ved bekymring om vold i hjemmet, kan det påpekes at ulike land i verden har ulik lovgivning om fysisk avstraffelse av barn/oppdragervold. Det store flertallet av barn i verden vokser opp uten at landet de bor i har et forbud mot fysisk avstraffelse av barn, hverken på skolen eller i hjemmet. En annerledes gruppe land, som USA, Canada, Storbritannia og andre, tillater ikke at barna kan straffes fysisk på skolen, men har ikke forbud mot fysisk avstraffelse i hjemmet. Flere steder er lovgivningen slik at foreldre kan «inflict moderate and reasonable chastisement» mot barna i hjemmet. Det vi si at volden er tillatt så lenge den kan beskrives som «moderat og rimelig fysisk irettesettelse». Så har man et lite antall land, ca. 60, som i alle fall i teorien har et totalforbud mot all fysisk avstraffelse av barn, både på skolen og i hjemmet. Selv om den norske Barnekonvensjonen i 1981 styrket barnets selvstendighet overfor foreldrene, var det først ved forskriftsendringer til lovens paragraf 30 at forbud mot bruk av all vold i oppdragelsen ble tatt inn i 1987. Selv om Norge ved dette var et av de første land (nr. 3, etter Sverige og Finland) som bestemte forbud mot all vold mot barn, uttalte likevel Norges Høyesterett i en dom så sent som 2005 at foreldre kunne irettesette barna med lette klaps, før totalforbudet og nulltoleransen som nevnt ble innført i 2010.

Barnevernets framgangsmåte

Dersom et barn i barnehagen har sagt at hun har blitt slått hjemme, eller at hennes mor har blitt slått, er min erfaring som advokat i saker fra ulike deler av landet over flere år, at barneverntjenesten straks rapporterer dette videre til politiet. Kanskje gir barneverntjenesten beskjed til barnehagen om at de skal notere seg fremtidige tilfeller av utsagn fra barnet om samme tema. Etter noe tid, gjerne noen måneder på grunn av lang ventetid hos politiet, henter barnevernet barnet i barnehagen, for å gjennomføre et tilrettelagt avhør hos politiet, hvor barnet blir konfrontert med sine tidligere utsagn. Den samme dagen blir foreldrene uten varsel hentet av politiet i sitt hjem, eller hvor de måtte befinne seg, og de blir ført til politistasjonen for avhør. Dette er ofte det første møte foreldrene har med politiet.

Samtidig får foreldrene for første gang vite at barnet deres har kommet med noen utsagn i barnehagen, men de får ikke nødvendigvis ennå vite hva barnet har sagt, med tanke på den videre politietterforskningen av den mulige voldssaken. Avhengig av hva barnet sier denne dagen i tilrettelagt avhør, avgjør barneverntjenesten om de skal fatte et akuttvedtak, eller om barnet skal leveres tilbake til foreldrene. Skjønnsutøvelsen av begrepet i barnekonvensjonen § 4-6 annet ledd om «fare for vesentlig skade», er dessverre ofte svært ulik fra barneverntjeneste til barneverntjeneste, og også fra dommer til dommer og nemndleder til nemndleder, med bakgrunn i uklare definisjoner i lovgivningen. Det fører selv sagt til at et barn i en situasjon blir tvangsplassert bort fra familien, mens samme barnet i en annen kommune med en annen barneverntjeneste, eller med en

Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der forskjellige advokater inviteres til å skrive innlegg. Denne gangen er det advokat Are Lövenörn som har ordet. Are Lövenörn er leder i KIB-kompetansenettverk for kvalitet i barnevernet.

Are Lövenörn

annen nemndleder ville kommet tilbake til familien. Dette er ikke uproblematisk og er en alvorlig trussel for rettssikkerheten.

I 2017 var det 1.538 akuttvedtak, hvor bekymring om vold antas å være den hyppigste begrunnelsen for plasseringen.

Terskel for omplassering og definisjon av vold

Omtrent halvparten av alle dagens omsorgsovertakelser begynte først som akuttvedtak. Utredningen av disse foreldrenes omsorgsevne har da funnet sted mens barnet til foreldrene allerede var plassert utenfor hjemmet. Min klare opplevelse av praksisen av terskel for akuttvedtak er at det er tilstrekkelig med en hypotese om vold, for at barnet kan bli akuttplassert. Det trengs ikke bevis som blåmerker eller sakkyndig legerapport. Det trengs ikke erkjennelser fra foreldre, eller vitner. Det trengs ikke at barnet husker når det skal ha skjedd vold eller hva volden bestod i. Det kreves heller ikke at barnet skal ønske å bo borte fra foreldrene. Det er ikke krav til at volden skal ha vært spesielt alvorlig, hyppig eller traumatisk. Det finnes ingen uskyldspresumpsjon i disse sakene – altså at foreldrene antas å ikke slå barnet med mindre det er bevist at de gjør det. Det kan finnes gode grunner for at det er slik, men i disse sakene oppleves det nesten som at foreldrene antas å slå barna, med mindre de kan bevise det motsatte.

Jeg har gjentatte ganger opplevd at barn har blitt akuttplassert selv kun med en hypotese om at mor eller far klapper barnet på hånda, eller kan ha dasket baken mens barnet hadde klær på. Det er ikke uvanlig at foreldrene blir frikjent i straffesaken om å ha utøvd vold mot barna, mens det var den samme saken som førte til at barnet ble plassert bort fra foreldrene, permanent.

Jeg vil her kort anføre at ovennevnte praksis vanskelig kan ansees å være i tråd med hverken barnevernlovens ordlyd eller lovens intensjon, ei heller i tråd med Den

europiske menneskerettighetskonvensjonen.

Hva med reparasjonsarbeidet?

Barna som blir akuttplassert kommer til beredskapshjem og siden til fosterhjem som ikke kjenner til biologiske foreldre og familien. Den begrensede informasjonen fosterforeldrene ofte får er at barnet skal ha vært utsatt for vold. Naturlig nok hender det da at fosterforeldrene tenker sitt, nemlig at disse foreldrene er voldelige overgripere som mishandler barna sine, med lav impuls kontroll og alvorlig sinneproblem. Dette vanskeliggjør igjen en mulig brobygging mellom biologiske foreldre og fosterforeldre, og prosessen som skal lede til tilbakeføring blir lengre, eller nærmest umulig. Dette selv om en tilbakeføring egentlig var til barnets beste.

Ofta blir de samme barna tilbakeført til foreldrene etter at saken har blitt bedre utredet, for eksempel ved en sakkyndig psykolog. Men da har barna ofte tatt skade av plasseringen, som kan ta lang tid å reparere. Hvem hjelper dem med å reparere?

Den samme problematikken gjelder der fosterbarn blir flyttet til et beredskapshjem eller et nytt fosterhjem fordi fosterbarnet har anklaget fosterhjemmet for vold eller overgrep. Det som forverrer en slik situasjon, er at fosterforeldre i utgangspunktet ikke har automatiske partsrettigheter og dermed ikke får forsvare seg mot anklagene. (Merk at fosterforeldre i flere tilfeller kan kreve å bli tilkjent partsrettigheter.) Ved slike utilsiktede flyttinger blir også fosterbarn en god del ganger flyttet tilbake til fosterhjemmet fordi barnet selv ønsker det, uten at man får hjelp til det viktige reparasjonsarbeidet.

Maktubalanser blir veldig synlige i dette terrenget der barnevernet kan flytte et barn på dagen på grunn av en uttalelse fra barnet.

Vi kan bedre

Selv om alle skal behandles likt, og selv om det skal være nulltoleranse for vold i

hjemmet, så må vi innse at vi må behandle en familie fra Sri Lanka eller Sudan annerledes enn en familie fra Toten eller Tønsberg. Alt annet er respektløst og uvitende, og blir i mange tilfeller som å amputere et bein på grunn av et skrubbsår.

Samtidig vet vi at vold mot barn foregår, og det er viktig å forhindre at overgrep får fortsette. Vold er et vidt begrep som kan romme alt fra grove krenkelser til små klaps. Myndighetene må jobbe med temaet og tilnærminger til det fremmedkulturelle aspektet på en måte som ivaretar hensynet til barnets beste.

Vi må ikke bare fokusere på at innvandrere skal integreres med oss, men barneverntjenesten og fosterfamilier må også benytte muligheten til å integreres med dem. Ved at barneverntjenesten bygger kultursensitiv kompetanse på feltet, vil man lettere oppnå den tillitsfulle atmosfæren som leder til endring der det trengs. Man kan også benytte link-arbeidere eller kultursakkyndige ved behov.

Noen skoler og barnehager velger å tørre å ta opp samtalen med foreldrene ved bekymring om vold, istedenfor å vente månedvis på politiet i mistillit til foreldrene, med fare for at barnet imens blir utsatt for nye hendelser.

Som det også nevnes i forskningsrapport nr 5/18 fra NOVA «Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter» må ikke barneverntjenesten kreve erkjennelse som en nødvendig forutsetning for at foreldrene kan vurderes som veiledningsbare. Jeg legger til at kjærligheten foreldre har for barna sine som oftest er motivasjon nok for veiledning.

I saker med bekymring om vold kommer man uansett ikke utenom den totale og helhetlige avveiningen av samtlige av «barnets beste»-interesser, hvor man ikke må se bort fra de negative sidene ved en plassering bort fra hjemmet og brudd med familien.

